

Scriptores rerum Austriacarum I. 297. V. ö. IPOLYI ARNOLD: *Magyar ereklyék*. Arch. Közl. 1863. 109. Az adatra GENTHON ISTVÁN egyetemi magántanár figyelmeztetett.) Ez az ajándékozás 1517-ben történt. Lehet, hogy a breviárium is az adományok között volt, s Melk — szintén bencés kolostor — adta tovább, de lehet, hogy MIKSA közvetlenül Lambachnak ajándékozta.

JOÓ TIBOR.

Ismeretlen felelet Pázmány Bizonyos Okaira. XVIII—XIX. századbeli kéziratok gyakran sokkal régebbi szövegeket őriztek meg, sőt azóta nyomaveszett régi magyar nyomtatványokat is fenntartottak. A Nemzeti Múzeum Országos Széchényi-Könyvtára őriz egy XIX. századbeli gyűjteményt, melyben protestáns vitairatok vannak, köztük néhány XVII. századbeli hitvitázó munka. A gyűjtemény másolója és összeállítója valószínűleg NYITRAY J. cs. és kir. főhadnagy volt, rokona annak a NYITRAY BENJÁMINNAK, aki magát a kéziratokban mint tulajdonos megnevezi. A másoló csak kezdőbetűivel jelzi nevét: Ny. J. cs. k. f. H. Ez a Ny(itray) J. E(ger)-Löwön és Miskolcon másolt 1826 és 1830 között. Minden egyes munka végén megjelöli pontosan a másolás helyét és idejét. A három kötet 44/1931. növedéknapló-számon, mint vétel PALLAGHY BÉLÁNÉTÓL, került a könyvtárba s itt az Oct. Hung. 909, 910 és 911 számokat kapta. Bennünket ezúttal az Oct. Hung. 910. sz. kötet érdekel, mert ez tartott fenn számunkra egy régi magyar nyomtatványt. A kötet 47 foliót tartalmaz, hasonló félbőr-kötésbe van kötve, mint a másik kettő, eredeti lapszámozása van 1—91-ig. A szennylapon és a 20r-on: NYITRAY BENJÁMIN tulajdona. Két munkát tartalmaz, a második, melynek címlapja a 20r-on található TOLNAI ISTVÁN *Igaz Keresztyéni és Apostoli Tudomány a' vallás utára vezető és az el-tévelyedésről jó útban hozó Kalauz* című, Kolozsváratt, 1679-ben nyomtatott munkájának (Szabó R. M. K. I. 1236.) IV. könyve egy részének átdolgozása a következő címen: *A Pápistához Újjságáról írott némelly Dolgok* néhai T. T. F. TOLNAI ISTVÁN *Kolosvári Professor által az 1679ik Esztendőben*. Ez a címet a másoló valószínűleg TOLNAI művének teljes címéből vette. Valószínűleg Ny. J. volt az átdolgozó, amint ez a colophonból kitűnik: Miskolczon Július 20kán 1830. meg jobbitva le írta Ny: J: cs: k: f: H. Ennél érdekesebb azonban az első munka: *Temető kert, mellyben az Isten szent Beszédének éles fegyverével által veretett, és meg öletett fene vadnak Kölykei közzül nyoltzan, minden feltámadás Reménységén kívül eltemettetve feküsznek, mellyek Ez előtt nem sok Idővel a Gilboa Hegyére fel tsalatott, értelmének Lábairól le veretett, és a fene Vadnak Bélyegével meg jegyeztetett, ideig való Hitű Izraelita helyett Zsenyegtenek, most pedig Egy Istene Nevét Homlokán viselő Izraelita, vélek Szembe szállván, mint Góliát a' kiseded Dávidtól, az Isten szent*

Beszédének tiszta folyóvizéből szedegetett, síma követsékkel Homlokban verettetvén, utolsó Tisztességben el is temettetnek. I. Sám: 17, 45, 46. szerint. A címből ugyan nem tűnik ki, hogy nyomtatvány volt, azonban elsősorban a munka természete és az a körülmény, hogy Ny. J. nyomtatványokat másolt, igen valószínűvé teszik, hogy nyomtatványnyal, vagy legalább korábban közkézen forgó, nyomtatványként terjesztett kézirattal van dolgunk. A v-n Előljáró rövid Beszéd következik, melyből kitűnik, hogy a szerzőnek „nem régiben“ akadt kezébe „egy könyvecske“, „mellyben a' mint iratik — egy tudós Ember Nyóltz Okait adja Vallása Változtatásának“ s most a szerző ezeket a nyolc okokat „halálosan homlokba hajigálta“. A 2r-on kezdődik egy általános bevezetés, melyben a *Nyolc Okok* szerzőjét rókának nevezi, elmondja, hogy az író magát „vén Pribék“-nek mondja, saját megtérését pedig Saulus megtéréséhez hasonlítja. Majd még ezeket írja a *Nyolc Okok* szerzőjéről: „De sok Hamisságokból álló könyvében; mellynek az, a' ki az Ő Neve alatt írta azon Könyvet, és Világ eleibe adta, szinté illy Titulust adott: *egy tudós Ember Levele, mellyben Vallása Változtatásának okát adja*; Rókás Természetét azonnal elárulja; midőn a más Ember Munkáját, mint magáét fityogtattya; és mivel Lelkiesméretében — hihető Dolog — még most is dobog, s attól vádoltatik, Nevét ki sem fejezi, hanem csak egy egy Betűvel F: G. teszi ki ezen szóban *Fogadjon*.“ A 4v-n kezdődik az okok megcáfolása s a 18v-n a másoló colophonja: Miskoltzon, Octobernek 7ik Napján 1829ik Esztendőben le írta Ny: J. cs: kir: f: H. Az idézett cím PÁZMÁNY PÉTER munkájára, a *Bizonyos Okokra* mutat, megtérését PÁZMÁNY Főembere is Sauluséhoz hasonlítja s önmagát szintén „vén Pribék“-nek nevezi, s különben is a *Temető Kert* szerzője PÁZMÁNY nyolc okára felel. A *Temető Kert* kétségkívül felelet PÁZMÁNY PÉTER *Bizonyos Okok* c. munkájára (Szabó R. M. K. I. 603.). Azonban PÁZMÁNY munkájában hiába keressük a *Fogadjon* szót, másrészt a *Temető Kert* szerzője nem tud arról, hogy a munkát PÁZMÁNY írta volna, a címben pedig nem fő ember, hanem tudós ember szerepel. Ezzel szemben a következőket tudta a *Temető Kert* szerzője az *Okok* szerzőjéről és közrebocsátójáról: 1. a könyv szerzője valamely tudós ember, 2. a könyvnek nem az a szerzője, aki közrebocsátotta mint saját munkáját és aki magát csak F. G. betűvel jelzi. Feltehetjük, hogy volt a *Bizonyos Okoknak* egy korábbi kiadása, melyet F. G. mint a saját munkáját adott ki, elhallgatta azonban a szerző PÁZMÁNY („a tudós ember“) nevét, de elhallgatta a magáét is, mert csak egy anagrammába rejtette. A *Temető Kert* szerzője sejtette, hogy ki a könyvecske szerzője és leleplezi a turpisságot. Mindez természetesen csak feltevés, viszont tagadhatatlan, hogy a *Temető Kert* a *Bizonyos Okokra* felel.

SÁRKÁNY OSZKÁR.